

2024-жылдын 22-январында Кыргыз Республикасынын Улуттук илимдер академиясында Химия-технологиялык, медицина-биологиялык жана айыл чарба илимдери бөлүмүнүн жалпы чогулушунун жылдык жыйыны болуп өттү. “2023-жылдагы Химия-технологиялык, медицина-биологиялык жана айыл чарба илимдери бөлүмүнүн илимий жана илимий-уюштуруу ишинин негизги жыйынтыктары” аттуу баяндамасы менен **Бөлүмдүн бюросунун төрагасы, КР УИАнын корреспондент-мүчөсү К.Т. Шалпыков** доклад жасады.

«Химия-технологиялык, медицина-биологиялык жана айыл чарба илимдери бөлүмүнүн мүчөлөрүнүн 2023-жылы илимди жана илимий изилдөөлөрдү өнүктүрүүгө кошкон салымы жөнүндө» аттуу баяндамасы менен **Бөлүмдүн бюросунун төрагасынын орун басары, КР УИАнын корреспондент-мүчөсү Мамакеев К.М.** чыгып сүйлөдү.

Химия-технологиялык, медицина-биологиялык жана айыл чарба илимдери бөлүмүнүн жалпы чогулушу төмөнкүлөрдү белгилейт:

Химия-технологиялык, медицина-биологиялык жана айыл чарба илимдери бөлүмү 5 илимий мекемени бириктирет: Химия жана фитотехнологиялар институту (ХФИ), Биотехнология институту (БТИ); Биология институту (БИ); Бийик тоо физиологиясы жана медицина институту (БТФМИ); Э. Гареев атындагы Ботаникалык бак илимий-изилдөө институту (ББИИИ).

Жалпысынан, 456,5 кызматкер, анын ичинде 260 илимий кызматкер бар. Илимдердин 87 кандидаты, 2 Phd жана 31 доктор бар.

Бөлүм фундаменталдык жана прикладдык актуалдуу көйгөйлөрдү координациялоого жана чечүүгө багытталган көп кырдуу илимий жана уюштуруу иштерин жүргүзөт.

101 518,6 миң сомдук 5 долбоор ишке ашырылды. Бюджеттен тышкаркы каражаттар 24 741,3 миң сомду түздү. Бюджеттик жана бюджеттен тышкаркы булактар боюнча каражаттардын катышы – 4,1:1. 226,4 миң долларга 15 гранттык долбоор ишке ашырылды, 1 305,2 миң сомго чарбалык келишим боюнча 4 долбоор аткарылды.

Илимий-изилдөө мекемелери боюнча гранттык сумманын үлүшү жалпы бюджетке карата 20%ды түздү. Илимий-изилдөө мекемелери боюнча гранттардын суммалары: ХФИ (152,9 миң долларлык 2 грант); ББИИИ (0,6 миң долларлык 2 грант), БТИ (32 миң долларлык 1 грант); БИ (41 миң долларлык 10 грант).

Инвестициялардын үлүшү (гранттар+чарбалык келишимдер) Бөлүм боюнча жалпы бюджетке карата 21,2%ды түздү: ХФИ – 42,5%; БИ – 13,2%; БТИ – 24,5%; ББИИИ – 0,3%.

4 илимий иш өндүрүшкө киргизилди (2023-жылы – 29): ХФИ – 3; ББИИИ – 1. Илимий продукция 3 173,4 миң сомго сатылды (2023-жылы – 3235,60 миң сом).

311 илимий эмгек (2023-жылы – 202), анын ичинен 130 (42%) чет өлкөдө (2022-ж. – 82 (22%) **жарык көрдү**. Чет элдик басылмалардын үлүшү: ХФИ – 41%; БИ – 37%; БТИ – 43%; БТФМИ – 75%; ББИИИ – 29%.

Басылмалар: РИНЦ – 191 (2023-жылы – 114); Scopus – 12 (2023-жылы – 12); Web of Science – 9 (2023-жылы – 8). Химия жана фитотехнологиялар институту (РИНЦ – 109; Scopus – 5; Web of Science – 3); Биология институту (РИНЦ – 39, Scopus – 3; Web of Science – 5); Бийик тоо физиологиясы жана медицина институту (РИНЦ – 11, Scopus – 2); Биотехнология институту (РИНЦ – 15, Web of Science – 1, Scopus – 1); Э.Гареев атындагы Ботаникалык бак илимий-изилдөө институту (РИНЦ – 17, Scopus – 1).

Басылып чыккандар: 9 монография (2023-жылы – 9), анын ичинен 5 чет өлкөдө; 17 окуу-методикалык колдонмо (2023-жылы – 12). 9 патент алынды (2023-жылы – 4).

9 форум өткөрүлдү (2023-жылы – 24): ББИИИ – 2; БТФМИ – 3; ХФИ – 3, БИ – 1. Окумуштуулар 246 форумга катышты. Жогорку окуу жайларда жарым-жартылай иштеген кызматкерлер – 50 (2023-жылы – 47), анын ичинен илимдердин 9 доктору, 29 кандидаты. 34 аспирант билим алууда, 6 жаңы кабыл алынган (2023-жылы – 11).

Химия-технологиялык, медицина-биологиялык жана айыл чарба илимдери бөлүмүнүн **1 жалпы чогулушу болуп**, 34 токтом кабыл алынды. 2024-жылга 5 илимий-изилдөө долбоору бекитилди.

Химия-технологиялык, медицина-биологиялык жана айыл чарба илимдери бөлүмүнүн 12 ассоциацияланган мүчөсү бар: жогорку окуу жайлары – 4; илимий-изилдөө мекемелери – 8. Химия-технологиялык, медицина-биологиялык жана айыл чарба илимдери бөлүмүнүн 14 академиги, 15 корреспондент-мүчөсү бар. КР УИАда 4 академик жана 5 корреспондент-мүчө иштейт (салыштырмалуу үлүш – 29%). Бөлүмдүн мүчөлөрүнүн арасында: «Кыргыз Республикасынын Баатыры» – 2 академик (Мамакеев М.М., Мамытов М.М.); I, II, III даражадагы “Манас” орденинин толук ээлери – 2 академик (Мамакеев М.М., Кудаяров Д.К.); Россиялык илимдер академиясынын чет өлкөлүк мүчөлөрү – 3 (Акимальев Ж.А., Жумабеков С.А., Жунушов А.Т).

“Кыргыз Республикасынын илимге эмгек сиңирген ишмери” наамына 19 илимпоз ээ. Бөлүмдүн окумуштуулары эл аралык илимий форумдарды, конгресстерди, конференцияларды, симпозиумдарды, тегерек столдорду, семинарларды ж.б. иш-чараларды уюштуруу иштерине (22) жана аларга (104) активдүү катышышты.

Бөлүмдүн мүчөлөрү жогорку квалификациялуу илимий-педагогикалык жана илимий кадрларды даярдоо боюнча бир топ иштерди жүргүзүп келүүдө. Алар 21 докторлук, 49 кандидаттык диссертациянын жана 1 Phd диссертациянын илимий жетекчиси жана консультанты болуп эсептелишет,

ал эми отчёттук жылы 2 докторлук жана 3 кандидаттык диссертация корголду.

Химия-технологиялык, медицина-биологиялык жана айыл чарба илимдери бөлүмүнүн жалпы чогулушу **ТОКТОМ КЫЛАТ:**

1. Төмөнкү баяндамалар боюнча отчёттор бекитилсин:
  - «2023-жылдагы Химия-технологиялык, медицина-биологиялык жана айыл чарба илимдери бөлүмүнүн илимий жана илимий-уюштуруу ишинин негизги жыйынтыктары»;
  - «Химия-технологиялык, медицина-биологиялык жана айыл чарба илимдери бөлүмүнүн мүчөлөрүнүн 2023-жылы илимди жана илимий изилдөөлөрдү өнүктүрүүгө кошкон салымы»
2. Илимий-изилдөө институттарынын 2023-жылдагы маанилүү илимий натыйжаларынын тизмеси бекитилсин.